

Van de redactie

Leen Hoffman, eindredacteur

Wat moet het aanstaande kabinet doen om de Nederlandse economie en in het bijzonder de financiën van de publieke sector op orde te krijgen? De redactie van *TvOF* vroeg het aan enkele financieel-economische deskundigen. Zij schreven hun analyses en aanbevelingen vóór 12 september. De uitslag van de verkiezingen konden ze dus niet in hun beschouwing betrekken. Is dat erg? Neen, de redactie heeft er bewust voor gekozen daarmee geen rekening te houden en te publiceren zo kort mogelijk na de verkiezingen, zodat de potentiële regeringspartijen de aanbevelingen snel tot zich kunnen nemen. Wat er met de overheidsfinanciën moet gebeuren is immers, rekening houdend met waartoe Nederland zich binnen Europa heeft verplicht, op hoofdlijnen bekend. Alle grote politieke partijen accepteren dat het begrotingstekort niet hoger mag zijn dan 3% van het bruto binnenlands product. Discussie is slechts mogelijk over de wijze waarop en het tempo waarin dit moet worden gerealiseerd. Hoewel ook wetenschappers in de economie hun politieke voorkeuren hebben, is het niet aan hen daarover 'wetenschappelijke' uitspraken te doen. Wel mogen zij wijzen op de consequenties van en evt. tegenstrijdigheden in economisch-politieke opvattingen. Daarover gaat deze special van *TvOF*.

Het openingsartikel is van Wellink, oud-president van De Nederlandsche Bank. Hij zet het proces uiteen hoe het tot de EMU en de euro is gekomen en welke rol Nederland daarbij heeft gespeeld. Hoe komt het dat Nederland is veranderd van vurig pleitbezorger van Europese integratie tot één van de meest Eurosceptische landen? Wat is er verkeerd gegaan? Waarom is het gejuich van burgers bij de introductie van de eerste euromunten verstomd? De oorzaken liggen vrijwel alle op het terrein van de politieke besluitvorming. Maatregelen tegen de financiële crisis kwamen niet of te laat. Ook nu nog, al is de richting van de maatregelen goed: Wellink verwijst naar en behandelt de recente aanbevelingen van Van Rompuy. Wellink wil doorgaan op de weg die Nederland vroeger is ingeslagen: "De bereidheid soevereiniteit op bepaalde onderdelen over te dragen is een constante in het Nederlandse beleid geweest. Deze constante is thans echter minder vanzelfsprekend dan in het verleden. Het veredelde eigenbelang, een term van Jan Tinbergen, vergt dat we de traditionele Nederlandse aanpak in ere houden".

Den Butter behandelt de berekeningen van het CPB over de middellange termijn en de aanbevelingen van de Studiegroep Begrotingsruimte. Extra bezuinigingen en herstel van de economische groei zullen moeilijk samen opgaan. Een analyse van de financieel-economische paragrafen in de verkiezingsprogramma's geeft hem weinig hoop. Politieke partijen hopen op institutionele veranderingen, terwijl het CPB hoopt op herstel van de wereldhandel. Daarvoor moet Nederland zijn positie als handelsland zo goed mogelijk gebruiken, aldus Den Butter.

Mogen we nog uitgaan van een hoge economische groei? Allers analyseert dat we daarop niet moeten rekenen omdat er een eind is gekomen aan de groei van de beroepsbevolking en omdat de mogelijkheden om de productiviteit te laten groeien beperkt zijn.

Volgens Boonstra is het het bij de huidige stand van de overheidsfinanciën niet mogelijk de conjunctuur weer op gang te helpen. Wel kan de overheid, door het wegnemen van

enkele grote onzekerheden, bijdragen aan een zeker groeiherstel. Zo moet de woningmarkt weer op orde komen door onder meer het wegwerken van de onzekerheid over de hypotheekrente, moet het bankwezen zo worden hervormd, dat het weer kan helpen bij het realiseren van een gezonde marktsector, moeten de rentestanden weer genormaliseerd worden (een voorwaarde voor herstel van de dekkingsgraden van de pensioenfondsen) en moeten politici zich houden aan de Europese begrotingsregels. Hoe kan de verkleining van het begrotingstekort door bezuinigingen gepaard gaan met stimulering van de economie. Garretsen beschrijft met tien geboden voor een solide, groeibevorderend begrotingsbeleid, dat dit dilemma te pareren is. Economen moeten politici en beleidsmakers daarbij helpen om zo goed mogelijk keuzes in kaart te brengen. In navolging van Wellink duidt ook Garretsen daarmee op een traditie van Tinbergen.

Hoewel de adviezen van de economen over de huidige financiële crisis niet volledig met elkaar sporen, bevatten ze wel voldoende materiaal om er een eenduidig beleid op te baseren. Toch blijkt het moeilijk een dergelijk beleid uit te voeren omdat het stuit op hardnekkige weerstanden in de politiek. Pen schreef in 1976 al een boek over de heilige koeien¹ waar de Nederlandse politiek last van heeft. Welke zijn die koeien? De Kam en Bovenberg schrijven er over. De Kam behandelt vooral de relatie tussen het overheidstekort en de lokale lasten. Decentralisatie van taken naar lagere overheden is een belangrijk item, maar over het voeren van een ruimhartig belastingbeleid op lokaal niveau wordt liever gezwegen. Bovenberg behandelt enkele andere hot items, waarover de besluitvorming helaas maar moeilijk tot stand komt: pensioenen (rekenrente), woningmarkt (hypotheekrente-aftrek), arbeidsmarkt (participatie van ouderen) en de betaalbaarheid van de gezondheidszorg.

Tot zover de crisis. Tot slot bevat dit nummer een artikel van Debets en Fischer naar aanleiding van onderzoek van de Europese Rekenkamer over de rechtmatigheid en de doelmatigheid van de Europese uitgaven. Hoewel duidelijk verbeteringen zijn opgetreden en nog meer plannen tot verbetering in uitvoering zijn, vragen zij zich af of deze snel genoeg gaan, om het vertrouwen van de burger in Europa te vergroten.

Leen Hoffman

1 Jan Pen (1976), *Dat stomme economevolk met zijn heilige koeien*, Utrecht.